

Sygn. akt I ACa 1063/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Beata Byszewska (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SO del. Dagmara Olczak - Dąbrowska

Protokolant: sekr. sądowy Marta Puzkarska

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego (...) w W.

przeciwko E. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt XXIV C 821/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od E. S. na rzecz Skarbu Państwa –Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje adwokat J. M. ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) powiększoną o podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Dagmara Olczak – Dąbrowska Beata Byszewska Beata Kozłowska

Sygn. akt I ACa 1063/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 sierpnia 2016 r. powód Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego (...), zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o uznanie darowizny lokalu oznaczonego numerem (...) położonego w W. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), wraz z ujawnionymi w ww. księdze wieczystej prawami związanymi z własnością, zawartą w dniu 03 stycznia 2014 roku w formie aktu notarialnego za numerem rep. (...) przed notariuszem S. W. prowadzącym kancelarię notarialną w P., za bezskuteczną wobec powoda Skarbu Państwa

- Naczelnika Urzędu Skarbowego (...) w W. – w zakresie przysługującej mu wobec E. K. wierzytelności w wysokości 488.761,47 zł wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XVIII Wydział Karny z dnia 6 września 2012 r., sygn. akt XVIII K 171/12. Ponadto wniósł o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu wskazała, że nie wiedziała o długach matki, która nie chciała obciążać pozwanej swoimi problemami.

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

1. uznał umowę darowizny lokalu oznaczonego numerem (...) położonego w W. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), wraz z ujawnionymi w ww. księdze wieczystej prawami związanymi z własnością, zawartą w dniu 03 stycznia 2014 roku w formie aktu notarialnego za numerem rep. (...) przed notariuszem S. W. prowadzącym kancelarię notarialną w P., za bezskuteczną wobec powoda Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego (...) w W. – w zakresie przysługującej mu wobec E. K. wierzytelności w wysokości 488.761,47 zł wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XVIII Wydział Karny z dnia 6 września 2012 r., sygn. akt XVIII K 171/12;

2. zasądził od pozwanej E. S. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 14.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

3. nakazał pobrać od pozwanego E. S. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 24.439 zł tytułem kosztów procesu.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

E. K. w okresie od 31 sierpnia 2006 r. do 1 lutego 2012 r. zajmując w trzecim Dziale Rachunkowości Podatkowej Urzędu Skarbowo (...) stanowisko kontrolera rozliczeń, a następnie starszego kontrolera, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, dokonała zaboru w celu przywłaszczenia pieniędzy w łącznej kwocie 488.761,47 zł. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt XVIII K 171/12 wyrokiem z dnia 6 września 2012 r. skazał E. K. za ww. czyn i wymierzył jej karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Ponadto w punkcie II wyroku na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżoną do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę kwoty 488.761,47 zł na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego (...). Na skutek apelacji Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2013 r. utrzymał zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o skazaniu i karze oraz o naprawieniu szkody.

Powód pismem z dnia 27 czerwca 2013 r. skierował do E. K. wezwanie do zapłaty kwoty 488.761,47 zł w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania. E. K. w odpowiedzi na wezwanie wniosła o przesunięcie terminu skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego, przynajmniej do dnia 02 stycznia 2014 r., wskazując, że do tego dnia sąd odroczył wykonanie jej kary. Powód odmówił spełnienia prośby dłużniczki.

Postanowieniem z dnia 22 października 2013 r. Sąd nadał klauzulę wykonalności w zakresie punktu II wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 6 września 2012 r. Na skutek zażalenia dłużniczki Sąd Apelacyjny w Warszawie utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 2013 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie stwierdził, że spadek po A. K., zmarłej dnia 11 czerwca 2008 r. w W., na podstawie ustawy nabyła w całości córka E. K.. Wniosek w tej sprawie złożył Skarb Państwa - Naczelnik Urzędu Skarbowego (...) w W.. W skład spadku po A. K. wchodził lokal mieszkalny nr (...) położony w W. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w W. VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Powód wszczął postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułu wykonawczego, tj. wyroku z dnia 6 września 2012 r. Postanowieniem z dnia 08 grudnia 2015 r. komornik umorzył zawieszono postępowania na podstawie art. 823 k.p.c. wobec braku wniosku wierzyciela o podjęcie postępowania.

W dniu 03 stycznia 2014 r. E. K. zawarła z E. S. umowę darowizny przed notariuszem S. W. za numerem rep. (...). E. K. podarowała E. S. lokal mieszkalny nr (...) położony w W. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Wartość tego lokalu strony ustaliły na kwotę 240.000 zł.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 1 czerwca 2015 r. Sąd Rejonowy w Piasecznie w sprawie o sygn. akt II K 155/15 uznał E. K. winną tego, że w dniu 03 stycznia 2014 r. w P. aktem notarialnym rep. (...) darowała swojej córce E. S. zagrożony zajęciem składnik swego majątku w postaci lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...) udaremniając zaspokojenie wierzyciela Skarbu Państwa – Naczelnika US (...) w kwocie 488.761,47 zł z art. 300 § 2 k.k. i za to na podstawie powołanego przepisu skazał ją i wymierzył karę 10 miesięcy pozbawienia wolności.

E. S. jest córką E. K.. Na dzień przed podpisaniem darowizny pozwana osiągnęła pełnoletniość. W chwili zawarcia umowy mieszkała z rodzicami w mieszkaniu komunalnym i była uczennicą szkoły średniej, nie uzyskiwała żadnych dochodów. Koszty utrzymanie darowanego lokalu miała ponosić dłużniczka i jej konkubent (ojciec pozwanej).

Dłużniczka poza lokalem przy ul. (...) nie posiadała żadnego majątku. Wynagrodzenie z uzyskanej pracy zawodowej nie pozwalało jej na spłatę zadłużenia

Jeszcze w styczniu 2014 r. pozwana otrzymała od (...) W. zezwolenie na wykreślenie hipoteki obciążającej przedmiotowy lokal, a już w dniu 19 marca 2014 r. pozwana sprzedała darowaną nieruchomość.

Sąd Okręgowy wskazał, że powód opierał swoje żądanie o art. 527 i następne k.c. Legitymacja bierna pozwanej nie była kwestionowana przez strony. Zbycie przez pozwaną darowanej nieruchomości nie ma wpływu na jej legitymację bierną. Osoba trzecia, która wskutek czynności dłużnika uzyskała korzyść majątkową, zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy przed doręczeniem pozwu rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby (wyr. SN z 13.2.1970 r., III CRN 546/69, OSNCP 1970, Nr 10, poz. 192; uchw. SN z 24.2.2011 r., III CZP 132/10, Legalis; por. też wyr. SA w Gdańsku z 24.2.2010 r., I ACA 10/10, POSAG 2010, Nr 2, poz. 5).

Dalej Sąd Okręgowy przywołał treść art. 527 § 1 k.c. oraz wskazał, że przesłankami skargi pauliańskiej są:

1. pokrzywdzenie wierzyciela, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
2. działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela i
3. wiedza lub możliwość - przy zachowaniu należytej staranności - dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią; co do tego ostatniego jednak warunku, to zgodnie z art. 528 k.c., jeżeli czynność prawna, w wyniku której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, była nieodpłatna, to wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną nawet wtedy, gdy osoba trzecia nie wiedziała i przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Ponadto Sąd Okręgowy podkreślił, że stosownie do treści art. 527 § 3 k.p.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W ocenie Sądu Okręgowego przedstawione powyżej przesłanki, w odniesieniu do zawartej w dniu 03 stycznia 2014 r. roku umowy darowizny przenoszącej własność dłużnika E. K. ww. nieruchomości, zostały w niniejszej sprawie spełnione.

Powodowi przysługuje wierzytelność wobec dłużniczki E. K., która wynika z tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 września 2012 r. Nastąpiło również pokrzywdzenie wierzyciela w rozumieniu art. 527 k.p.c., ponieważ zgodnie z § 2 art. 527 k.c. czynność prawna jest dokonywana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed dokonaniem tej czynności. Skutkiem czynności prawnej było zatem niewątpliwie zmniejszenie się majątku dłużniczki i jednocześnie uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią, tj. pozwaną. Jednocześnie dłużniczka nie posiada majątku, z którego powód mógłby uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności, gdyż bezspornie nie posiadała, ani nie posiada innego majątku poza darowaną nieruchomością. Nie była w stanie w czasie kiedy stała się dłużnikiem powoda ani w chwili obecnej spłacić ciężącego na niej długu. Z kolei postępowanie egzekucyjne wobec dłużniczki zostało umorzono już po dokonaniu darowizny nieruchomości. Powód mógłby realnie zaspokoić swoje roszczenie tylko z nieruchomości będącej przedmiotem umowy darowizny.

Przyjmuje się, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać według chwili wystąpienia z żądaniem ustalenia bezskuteczności czynności prawnej, przy czym niewypłacalność dłużnika, skutkująca pokrzywdzeniem wierzyciela musi istnieć nie tylko w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, ale i w chwili orzekania przez Sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 316 § 1 k.p.c.). W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy przyjął, że w chwili miarodajnej dla pokrzywdzenia wierzyciela, tj. w dacie wniesienia pozwu i w chwili zamknięcia rozprawy, dłużniczka E. K. była niewypłacalna. Tym samym spełniona została pierwsza z przesłanek skargi pauliańskiej.

Zdaniem Sądu Okręgowego dłużniczka zawierając umowę darowizny działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela Skarbu Państwa – występującego w niniejszej sprawie w charakterze powoda. Za przyjęciem takiego stanowiska przemawiał całokształt okoliczności sprawy. Dłużniczka zdawała sobie sprawę, że wyzbycie się praw do własności przedmiotowej nieruchomości spowoduje niemożność zaspokojenia się wierzyciela, z uwagi na brak innego majątku dłużnika nadającego się do egzekucji. E. K. wiedziała, że toczy się w stosunku do jej osoby postępowanie egzekucyjne z wniosku powoda i miała świadomość, że nie posiada ona innego majątku. E. K. zwracała się do powoda by powstrzymał się z skierowaniem wniosku o postępowanie egzekucyjne do dnia 2 stycznia 2014 r., gdy tymczasem w dniu 3 stycznia 2014 r. podarowała córce lokal stanowiący jej jedyny majątek nadający się do egzekucji. Możliwość spłacenia wierzyciela z osiągniętych przez dłużnika zarobków, pozostaje jedynie w sferze subiektywnych odczuć dłużniczki, zwłaszcza, że jej możliwości zarobkowe po wyroku karnym, w którym orzeczono zakaz zajmowania stanowisk urzędniczych uległy znacznemu zmniejszeniu. Z tych względów należało przyjąć, że dłużniczka E. K. zawierając w dniu 03 stycznia 2014 roku umowę darowizny miała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela swoim działaniem. Zastosowanie w tym zakresie znajdzie również przepis art. 529 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. E. K. była niewypłacalna w chwili dokonywania darowizny, ponieważ lokal będący przedmiotem umowy stanowił jedyny majątek, z którego mógłby zaspokoić się wierzyciel. Strona pozwana nie obaliła tego domniemania.

W ocenie Sądu Okręgowego, została również spełniona trzecia przesłanka tj. aby osoba trzecia uzyskująca korzyść majątkową na podstawie zaskarżonej czynności miała świadomość działania przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć. Stosunek bliskości na ogół wynika z powiązań rodzinnych, ale może wynikać także z innych więzi, w szczególności uczuciowych, przyjacielskich, towarzyskich czy majątkowych. Osoba trzecia - pozwana będąca córką dłużniczki, zamieszkując z nią razem i pozostając na jej utrzymaniu niewątpliwie jest w bliskim stosunku z dłużniczką. Nie zostało obalone domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c. Niewiarygodne były twierdzenia pozwanej, że zamieszkując wspólnie z matką pełnoletnia już pozwana i pozostająca na utrzymaniu rodziców, nie wiedziała o problemach finansowych dłużniczki, w sytuacji, gdy ta została zwolniona z pracy i zastosowano w stosunku do niej tymczasowe aresztowanie.

Sąd Okręgowy wskazał, że gdyby nawet uznać, że doszło do obalenia domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.p.c., to w niniejszej sprawie zastosowanie znajdzie przepis art. 528 k.p.c. Z uwagi, że pozwana uzyskała lokal bezpłatnie, nie musiała ona wiedzieć, że dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Powyższe przesądziło o uwzględnieniu powództwa.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że brak było jakichkolwiek podstaw by uznać, że umowa darowizny była nieważna. Pełnomocnik pozwanej w żaden sposób nie uzasadnił z jakich przyczyn przedmiotowa umowa miałaby zostać uznana za nieważną. Przede wszystkim nie przedstawiał żadnego materiału dowodowego na tę okoliczność, a zeznający w charakterze świadka notariusz sporządzający akt notarialny potwierdzający zawarcie umowy darowizny, nie pamiętał okoliczności z tym związanych.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 w zw. 99 k.p.c. w zw. § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800). Jednocześnie Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zastosowania wobec pozwanej art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa (od pozwanej kwotę 24.439 złote, tytułem nieopłaconej opłaty od pozwu, z uwagi na to, że powód jako Skarb Państwa nie ma obowiązku uiszczania opłat (art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. ustawy o kosztach cywilnych w sprawach cywilnych Dz. U. Nr 90, poz. 584, z późn. zm.). Stosownie zaś do art. 113 ust. 1 tej ustawy kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

Wobec braku złożenia stosownego wniosku i oświadczenia o którym mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z dnia 5 listopada 2015 r.), brak było podstaw do przyznania adwokatowi M. C. ze środków Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Warszawie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana, która zaskarżyła wyrok w całości, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od strony powodowej na rzecz skarżącej kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego z urzędu według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania za obie instancje.

Pozwana zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi:

1. Naruszenia prawa procesowego tj. art. 233 §1 k.p.c. przez błędną ocenę zebranego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wykraczającą poza zasadę swobodnej oceny dowodów, wbrew zasadzie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego co przejawia się:

-w bezzasadnym przyjęciu, iż pozwana posiadała wiedzę o toczącym się przeciwko dłużniczce postępowaniu egzekucyjnym a w konsekwencji przeciwnie do faktów ustalenia Sądu I instancji należy przyjąć za błędne zaś Wyrok oparty na ich podstawie nie odpowiada prawdzie,

-w błędnej analizie zeznań pozwanej i przyjęciu przez Sąd I instancji, że pozwana posiadała wiedzę o zadłużeniu dłużniczki względem powoda,

-w całkowitym pominięciu dowodu z zeznań świadka S. W. na okoliczność zawarcia umowy darowizny w dniu 3 stycznia 2014 roku i realizacji przy tej umowie zakresu staranności zawodowej notariusza i jego obowiązków wynikających z art. 80 ustawy Prawo o notariacie a zwłaszcza §2 stanowiącego, że przy wykonywaniu czynności notarialnych, notariusz jest obowiązany czuwać nad należytym zabezpieczeniem praw i słusznym interesów stron oraz innych osób dla których czynność ta może powodować skutki prawne,

-w uwzględnieniu i rozważeniu nawet takiego materiału dowodowego, który w ogóle nie istnieje poprzez podanie w uzasadnieniu zaskarżonego Wyroku, że brak było jakichkolwiek podstaw by uznać, że umowa darowizny była nieważna a pełnomocnik pozwanej w żaden sposób nie uzasadnił z jakich przyczyn przedmiotowa umowa miałaby zostać uznana za nieważną wtedy, gdy pełnomocnik pozwanej w ogóle w toku całego postępowania nie podnosił twierdzenia ani nie wypowiadał się na temat bądź w kwestii ważności czy nieważności umowy darowizny o czym świadczą Protokoły rozpraw a także zapis przebiegu tych rozpraw sporządzony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

2. Naruszenie prawa materialnego tj. art. 527 §2 k.c. przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że zaskarżona czynność została dokonana przez dłużniczkę z pokrzywdzeniem wierzyciela bowiem dłużniczka wskutek zaskarżenia czynności prawnej stała się niewypłacalna w wyższym stopniu w sytuacji, gdy nieruchomość była obciążona hipoteką umowną kaucyjną (...) W. o wartości przewyższającej wartość tej nieruchomości.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej była nieuzasadniona.

Zgodnie z zasadą określoną w art. 378 § 1 k.p.c. sąd odwoławczy ma obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd odwoławczy powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia, określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2015r., V CSK 677/14, nie publik.). Jednocześnie w świetle uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55). Ponieważ zaś prawna kwalifikacja stanu faktycznego jest pochodną ustaleń, o prawidłowym zastosowaniu bądź niezastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tej kwestii (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2002r. IV CKN 1532/00. Lex nr 78323).

W pierwszej kolejności odniesienia wymagają zarzuty naruszenia prawa procesowego- w tym przypadku pozwana zarzuca naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów wykraczającą poza zasadę swobodnej oceny dowodów. Ze sformułowania zarzutów wynika, że dotyczą one zeznań pozwanej i zeznań świadka S. W. (notariusza). Zarzuty te są nieskonkretyzowane, w zasadzie nie wiadomo jakich uchybień, zdaniem skarżącej dopuścił się Sąd pierwszej instancji, dokonując ich oceny, co powoduje, że są one nieskuteczne. Zgodnie z przewidzianą w art. 233 § 1 k.p.c. zasadą swobodnej oceny dowodów, sąd rozpoznający sprawę ocenia wiarygodność i moc zgromadzonych w niej dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ramy tej oceny wyznaczają wymogi prawa procesowego, doświadczenie życiowe i reguły logicznego myślenia. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie powszechnie przyjęty jest pogląd, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest uzasadniony wyłącznie wtedy, gdy sąd orzekający uchybił podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, a mianowicie regułom logicznego rozumowania lub zasadom doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2005 r., III CK 314/05). Dla poprawnego sformułowania powyższego zarzutu niezbędne jest zatem wskazanie przez skarżącego, w czym upatruje on wadliwość dokonanej przez sąd oceny konkretnego dowodu i jednocześnie wykazanie przez niego braku logiki w przeprowadzonym przez sąd wnioskowaniu lub przeprowadzenia przez ten sąd nieprawidłowego postępowania dowodowego poprzez brak oceny wszystkich dowodów. Nie może ono natomiast polegać na przedstawieniu przez stronę alternatywnego stanu faktycznego, czyli sprowadzać się do zaprezentowania własnej, korzystnej dla skarżącego wersji zdarzeń, opartej na własnej, korzystnej dla strony ocenie materiału dowodowego. Dla skuteczności zarzutu

naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarczy więc stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości, lecz konieczne jest również wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. Stąd też w szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w swej apelacji skarżąca nie przytoczyła żadnych okoliczności, które wskazywałyby na przekroczenie przez sąd pierwszej instancji granic swobodnej oceny dowodów, nie powołała w tym przedmiocie żadnych argumentów, które świadczyłyby o tym, iż przeprowadzona przez Sąd Okręgowy ocena dowodów nastąpiła z uchybieniem zasadom doświadczenia życiowego czy też regułom logicznego rozumowania, względnie właściwego kojarzenia faktów.

Niezależnie od tego nie można nie dostrzec, że w stosunku do zeznań świadka W. pozwana podnosi ich pominięcie, zaś takie uchybienie Sądu pierwszej instancji winno zostać kwestionowane poprzez zarzucenie naruszenia innych niż art. 233 § 1 k.p.c. przepisów. Jednocześnie słusznie Sąd Okręgowy uznał, że zeznania tego świadka nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy i w zasadzie nie wiadomo, co pozwana chciała tymi zeznaniami udowodnić, bowiem dowód ten został przeprowadzony na wniosek pozwanej i zgodnie z okolicznościami podawanymi przez pozwaną, szczególnie wobec twierdzeń zawartych w kolejnym zarzucie naruszenia prawa procesowego, tj. nieuzasadnionym rozważeniu przez Sąd pierwszej instancji ważności umowy. Pozwana bowiem zaprzecza, aby taką obronę podjęła. Tym niemniej powoływanie się przez pozwaną na art. 80 ust. 2 prawa o notariacie mogło być tak właśnie interpretowane przez Sąd pierwszej instancji, tym bardziej, gdy się zważy, że pozwana zeznając jako strona podawała, że nie bardzo pamięta i nie bardzo orientowała się w dokonywanej czynności. Z kolei zarzut bezzasadnego przyjęcia, że pozwana miała wiedzę o toczącym się przeciwko dłużniczce postępowaniu „przeciwie do faktów” jest nie tylko niezrozumiały, gdyż nie precyzuje faktów przeciwnych, które pozwana miałaby wykazać w tej sprawie, ale także bezprzedmiotowy wobec domniemania płynącego z art. 527 § 3 k.c. i treści z art. 528 k.c., który wzmacnia pozycję wierzyciela w tego typu sprawach. Przeprowadzona pod tym kątem ocena zeznań pozwanej przez Sąd Okręgowy, a w konsekwencji ocena prawna była prawidłowa, zaś zarzuty apelacji nie podważyły ich skutecznie.

Zarzuty naruszenia prawa procesowego okazały się nieuzasadnione. Ostatecznie pozwana nie zakwestionowała ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne, zatem stanowią one podstawę oceny prawnej w tej sprawie.

Zastosowanie przez Sąd Okręgowy prawa materialnego nie budzi zastrzeżeń. Nie doszło w zaskarżonym wyroku do wadliwej wykładni i zastosowania art. 527 § 2 k.c. Zarzut ten został postawiony w kontekście braku pokrzywdzenia wierzyciela, skoro darowana nieruchomości była obciążona hipoteką kaucyjną w dacie dokonywania czynności. Jest on chybiony z dwóch przyczyn. Po pierwsze hipoteka kaucyjna, o której stanowił art. 102 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. 2001, Nr 124, poz. 1361 z późn.,zm.) to specjalna odmiana hipoteki, którą zabezpieczało się wierzytelność o nieustalonej wysokości, więc ustanawiało się ją do oznaczonej sumy, a wpis oznaczał najwyższą sumę odpowiedzialności rzeczowej. Każdorazowy właściciel takiej nieruchomości miał obowiązek zaspokoić wierzyciela, któremu przysługiwała wierzytelność zabezpieczona hipoteką, z tej nieruchomości po ostatecznym ustaleniu sumy wierzytelności. Hipoteka kaucyjna odmiennie od zwykłej nie była wyposażona w domniemanie istnienia wierzytelności. Wierzyciel, który chciał realizować hipotekę musiał na zasadach ogólnych udowodnić jej istnienie. Stanowiła ona zatem zabezpieczenie wierzytelności na przyszłość i jako taka nie zmniejszała wartości nieruchomości dopóki wierzytelność nią zabezpieczona nie powstała. Nie ulega wątpliwości, że w dacie dokonywania darowizny wierzytelność nie istniała. Po drugie zaś –jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie– wierzytelność zabezpieczona hipoteką kaucyjną wpisaną do księgi wieczystej darowanej pozwanej nieruchomości powstać już nie mogła. Z odpisu z księgi wieczystej nieruchomości znajdującej się w aktach wynika, że stanowiła ona zabezpieczenie wierzytelności z tytułu udzielonej bonifikaty ceny sprzedaży nieruchomości (art. 68 ust.2 u.g.g.), jeśli jej nabywca przed upływem 5 lat od dnia jej nabycia zbył lub wykorzystał nieruchomość na inne cele niż uzasadniające udzielenie bonifikaty. Z odpisu tego wynika również, że hipoteka kaucyjna została ustanowiona przy ustanowieniu

odrębnej własności lokalu i jego zbyciu, co miało miejsce 12 września 2007 r. Okres 5-letni upłynął więc we wrześniu 2012 r. Jakikolwiek czynności związane z nieruchomością objętą rzeczoną księgą wieczystą nie były podejmowane i termin zwrotu bonifikaty upłynął. Potwierdza to również uzyskana 30 stycznia 2014 r. -na potrzeby sprzedaży lokalu -zgoda na wykreślenie hipoteki kaucyjnej, co zresztą nastąpiło.

Powyższe przesądza o braku podstaw do przyjęcia, że obciążenie lokalu hipoteką kaucyjną miało jakikolwiek wpływ na wartość darowanego lokalu.

Słusznie Sąd Okręgowy ocenił, że dłużniczka dokonując darowizny na rzecz pozwanej stała się niewypłacalna w stopniu wyższym i wyzbyła się jedyne go składnika majątku, z którego powód mógł się realnie zaspokoić w części.

Nie ma racji skarżąca, że orzeczenie jest wadliwe w związku z objęciem nim także należności odsetkowej.

Wierzytelność objęta wyrokiem wynika z zobowiązania sprawy do naprawienia wyrządzonej czynem niedozwolonym szkody. Z ugruntowanego w tym zakresie orzecznictwa jasno wynika, że zobowiązanie sprawcy do naprawienia szkody spowodowanej czynem niedozwolonym, czyli również przestępstwem, jest świadczeniem bezterminowym. Dlatego też sprawca przestępstwa i szkody popada w opóźnienie, nie spełniając świadczenia pieniężnego niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). W takim zaś wypadku za opóźnienie w zapłacie należą się odsetki ustawowe od wyznaczonego terminu zapłaty (art. 481 w zw. z art. 359 § 1 i 2 k.c.; tak SN w wyroku z 30.03.1998 r., III CKN 330/97, OSNC 1998/12, poz. 209; zob. także wyrok SA z Poznaniu z 9.11.2006 r., I ACa 575/06, LEX nr 298549).). Co więcej przyjmowano nawet, że w przypadku zaboru pieniędzy odsetki ustawowe należą się jednak już od dnia wyrządzenia zaboru, czyli dnia powstania szkody (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22.09.1970 r., III PZP 18/70, OSNC 1971/1, poz. 5). Wydaje się także, że na gruncie art. 46 § 1 k.k. wniosek o orzeczenie środka kompensacyjnego należy utożsamiać z takim wezwaniem, chyba że pokrzywdzony wykaże, że stosowne wezwanie do zapłaty miało miejsce jeszcze wcześniej.

W tej sprawie nie ma sporu, że wierzyciel wystosował do dłużniczki wezwanie do zapłaty dnia 27 czerwca 2013 r. z określonym terminem płatności 30 dni, a dłużniczka odpowiedziała na to wezwanie, wnosząc o przedłużenie terminu płatności. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że objęcie zaskarżonym wyrokiem wierzytelności wraz z odsetkami było prawidłowe.

Z tych wszystkich przyczyn apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., nie znajdując podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego w stosunku do pozwanej nie zachodzą żadne okoliczności, które umożliwiałyby przyjęcie, że wobec tej strony zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, który umożliwia skorzystanie z dobrodziejstwa określonego tym przepisem. Sam młody wiek oraz trudna sytuacja materialne pozwanej tego nie uzasadniają, tym bardziej, gdy się zważy, że pozwana w szybkim czasie po otrzymaniu darowizny sprzedała darowaną nieruchomość, nie tylko wyzbywając się majątku, ale również utrudniając egzekucję wierzycielowi.

Ponadto na podstawie przepisów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 18 października 2016 r.).

Dagmara Olczak-Dąbrowska Beata Byszewska Beata Kozłowska